Gemeente Amsterdam

Raadsinformatiebrief

Aan:	De leden van de gemeenteraad Amsterdam
Datum	26 maart 2024
Portefeuille(s)	Sport en Bewegen, Onderwijs
Portefeuillehouder(s):	Sofyan Mbarki, Marjolein Moorman
Behandeld door	Directie Sport en Bos, Directie OJZD
Onderwerp	Voortgang aanpak beweging richting bewegen en afdoening moties dynamische schooldag

Geachte leden van de gemeenteraad,

In mei 2023 ontving uw raad de Visiebrief Sport- en Beweegbeleid 2023-2026 met daarin onze belangrijkste doelen op het gebied van sport en bewegen. Op deze wijze geeft het college invulling aan de ambities van het Amsterdams akkoord (2022-2026). Een van onze speerpunten is dat we naast onze inzet voor sport, ook meer dagelijks bewegen willen stimuleren en daarbij richten we ons vooral op jonge Amsterdammers. Het maatschappelijk belang van deze ambitie valt niet te onderschatten. Bewegen en spelen is niet alleen leuk maar juist ook van wezenlijk belang voor de fysieke en mentale ontwikkeling van onze jeugd. Steeds meer kinderen brengen het grootste gedeelte van hun dag zittend door, zowel op school als in hun vrijetijd. Geen tikkertje op een pleintje in de buurt, maar bewegingsloos naar een scherm turen. Kinderen zijn daardoor steeds minder beweegvaardig, minder fit en ontmoeten elkaar ook minder. Het college wil deze trend van minder bewegen doorbreken en kinderen aanmoedigen om lekker buiten te spelen en het regelmatig bewegen op school vanzelfsprekend maken.

Met deze brief informeren wij u over de voortgang op twee onderdelen: 1) de aanpak om bewegen op school te stimuleren, in het bijzonder via de dynamische schooldag en 2) de impuls voor het buitenspelen. In deze voortgangsbrief beschrijven we waar we nu staan, wat we hierop doen en wat de prioriteiten zijn voor de komende tijd. Daarnaast beantwoorden we twee moties. Het betreft de motie Runderkamp c.s. (TA2023-000490)[1] om de pilot 'Dynamische Schooldag' uit te breiden naar scholen in de rest van Amsterdam, met een bijzondere focus op de stadsdelen met de laagste beweegparticipatie, en de motie Runderkamp c.s. (TA2023-000921)[2] met betrekking tot het lerarentekort en de mogelijkheden om via bewegingsonderwijs en herinrichting van de schooldag de werkdruk voor groepsleerkrachten te verlagen, zonder afbreuk te doen aan de lestijd voor leerlingen.

I Bewegen tijdens de lesdag

Het overgrote deel van de Amsterdamse bassischool kinderen zit te veel en beweegt te weinig. Voldoende bewegen en het zitten onderbreken hebben een positief effect op de fysieke, mentale en psychosociale gezondheid van kinderen. Ze zijn meer tevreden over hun leven, hebben meer sociaal contact en kunnen beter omgaan met stress en angst. Kleine beweegbreaks (enkele minuten bewegen

[1] Bijlage 2, Motie TA2023-000490 van de leden Runderkamp, Broersen en Wehkamp inzake uitbreiden pilot Dynamische Schooldag.
[2] Bijlage 3, Motie TA2023-000921 van de leden Runderkamp, Rooderkerk, Broersen en Kabamba inzake het betrekken van bewegingsonderwijs en de pilot dynamische schooldag bij de aanpak van het lerarentekort.

tussen het leren door) kunnen al positief bijdragen aan de sfeer, maar ook de concentratie en taakgerichtheid van basisschoolkinderen. Regelmatig bewegen op school is dus een belangrijke voorwaarde voor kinderen om zich te ontwikkelen én om tot leren te komen.

Onze bredere missie is: op school leren alle kinderen goed bewegen, bewegen ze regelmatig en met plezier. We voeren daarover gesprekken met schoolbesturen om samen de ambities, bereidwilligheid en knelpunten te verkennen. We streven naar een meerjarig (5-10 jaar) ambitieplan per schoolbestuur. Het wordt niet bij scholen op hun bordje gelegd. We staan in voor de goede begeleiding daarbij en deelname is vrijwillig, maar niet vrijblijvend. Samen met scholen wordt onderzocht wat het beste voor hen werkt. We staan scholen bij met expertise, tijd en middelen zodat ze grip krijgen en houden op deze beweging.

Daarin zijn drie actielijnen uit onze onder schoolse aanpak leidend:

1. Dynamische schooldag, Meer bewegen in en om school.
2. Beter leren bewegen (Bewegingsonderwijs op orde, kwaliteit en kwantiteit);
3. Passend bewegingsonderwijs, aanbod en zorg voor leerlingen met motorische achterstanden (Ondersteuningsroute bewegen en motoriek – OBM);

Hieronder benoemen we per actielijn de voortgang en de acties waar we dit jaar vervolg aan geven[3]:

Actielijn 1: Dynamische schooldag

De dynamische schooldag heeft als doel regelmatig bewegen en spelen vanzelfsprekend te maken tijdens de lesdag (60 minuten per dag)[4], dat komt het welbevinden van leerlingen en het leerproces ten goede. Met een dynamische schooldag krijgt elk kind op de basisschool de kans op voldoende dagelijkse beweging. Dat kan met een schoolrooster waarin het zittend leren wordt afgewisseld met korte beweegmomentjes in de klas, de gymles, buitenspeelpauzes en buitenlessen.

In Amsterdam zijn in 2022 6 basisscholen van de Stichting Openbaar Basisonderwijs Westelijke Tuinsteden (STWT) gestart met de pilot Dynamische Schooldag. Zij volgen een programma dat wordt begeleid vanuit de Hogeschool van Amsterdam met als doel de school op weg te helpen door een rooster te ontwerpen, dit te implementeren en te borgen. Leraren en schoolleiders doen via deze werkwijze kennis, tips en praktische vaardigheden op.

De eerste resultaten zijn positief: leerlingen en leerkrachten zijn enthousiast. Zo ging bijvoorbeeld een school aan de slag met het buitenspelen op het schoolplein. Daar doen nu meer kinderen mee met het spel, er is minder ruzie tijdens het spelen en bij terugkomst in de klas is er meer rust. Daardoor gaat de aandacht bij leerlingen weer sneller naar de lesstof, de sfeer is beter in de klas en dat scheelt de leerkrachten weer tijd en energie (werkdruk verlaging). Aan deze vooruitgang willen we als college graag een vervolg geven in lijn met de oproep van uw raad (motie lid Runderkamp c.s. TA2023-000490).

Bewegen = ontwikkeltijd
Meer bewegen tijdens schooltijd heeft geen negatieve invloed op leerprestaties. Als kinderen bijvoorbeeld iets minder tijd besteden aan taal en rekenen, omdat zij meer bewegen in de klas, gaat de leerprestatie van kinderen niet achteruit. Kinderen die op school aan het begin van de ochtend en halverwege de ochtend bewegen, kunnen zich rond het middaguur beter concentreren dan kinderen die niet of weinig bewegen. Fittere kinderen hebben een beter ontwikkeld werkgeheugen. Zelfs kleuters gebruiken beweging om hun cognitieve vaardigheden te oefenen, zoals mondelinge expressie, kort lezen en wiskundig redeneren (het begrijpen van richtingen).[5]

[3] Onderstaande acties zijn met name gericht op het primair onderwijs. We nemen meer tijd om samen met het onderwijs tot passende ideeën en acties voor het voortgezet onderwijs en MBO te komen.
[4] Beweegrichtlijn 4-18 jarigen: Bewegen is goed, maar meer bewegen is nog beter. Doe minstens elke dag een uur aan matig intensieve inspanning, zoals fietsen, wandelen of zwemmen. Langer, vaker of intensiever bewegen is nog gezonder.

Stand van zaken uitvoering Dynamische schooldag

De afgelopen maanden is een start gemaakt met het stimuleren van meer bewegen tijdens de lesdag. Hieronder benoemen wij de belangrijkste ontwikkelingen lokaal en landelijk:

- We bieden de komende jaren 80 basisscholen in Amsterdam de kans op begeleiding om de Dynamische Schooldag op maat in te voeren. We richten ons hierbij als eerste op werving van scholen in de aandachtsgebieden Nieuw-West, Zuidoost en Noord en geven met deze impuls concreet uitvoering aan de motie Runderkamp c.s. (TA2023-000490).
- Momenteel doorlopen 8 Amsterdamse basisscholen van STWT het driejarige begeleidingstraject dynamische schooldag. Daarnaast zijn er 8 toezeggingen van basisscholen van verschillende besturen in Amsterdam om komend schooljaar te starten.
- We zijn inmiddels met 10 schoolbesturen in gesprek (soms nog verkennend) om tot meerjarige ambitieplannen te komen voor bewegingsonderwijs en de dynamische schooldag.[6]
- Een recente en unieke mijlpaal is dat de Amsterdamse schoolbesturen verenigd in het BBO met elkaar hebben afgesproken toe te werken naar 20% meer bewegen, door bewegingsactiviteiten systematisch te integreren in het onderwijs. Ook werken ze aan professionalisering van vakleerkrachten met intercollegiale consultatie. Ze zien in de dynamische schooldag een effectieve methode om dit te realiseren.[7]
- Als gemeente zijn we een samenwerking aangegaan met de landelijke Beweegalliantie (VWS). Dit is een netwerkorganisatie opgericht om op het thema bewegen invulling te geven aan het Nationale Preventieakkoord. De HvA en gemeente Amsterdam zijn binnen de Beweegalliantie (VWS) landelijk trekker van de dynamische schooldag.
- Samen met schoolbestuur STWT, de HvA en de Beweegalliantie organiseerden we afgelopen september ons eerste congres: ‘de Amsterdamse dynamische schooldag’ gericht op (vak)docenten, schoolleiders en bestuurders (video terugblik).
- Mede n.a.v. de motie Runderkamp c.s. 488 (TA2023-000921), is het initiatief genomen om onderzoek te doen naar het effect van een BioS team (Beweeg in/om School – team). Om de werkdruk te verlagen, wordt op scholen bijvoorbeeld gewerkt met klassenassistenten. We zijn echter nog niet zo gewend om ondersteuning in te organiseren bij beweegmomenten. Een BioS-team met een mbo-beweegprofessional kan versnelling geven aan de invoeren van een dynamische schooldag en zo bijdragen aan werkdrukverlaging bij leraren. Het onderzoek is begin 2024 gestart op de 7e Montessorischool in Amsterdam Nieuw-West en wordt gefinancierd met een landelijke subsidie. Samenwerkende partijen zijn STWT, ROCvA, HvA, Team Sportservice en de gemeente Amsterdam. We verkennen de mogelijkheid om het onderzoek te verbreden naar meerdere scholen. In Q1 2025 kunt u de resultaten hiervan verwachten.
- De Amsterdamse dynamische schooldag was 1 van de 3 genomineerden voor de Nederlandse BeweegAward 2023. Een prijs voor een veelbelovend initiatief dat mensen in beweging brengt, uitgereikt door demissionair staatssecretaris Van Ooijen (VWS).

Komend jaar

- We streven naar twintig deelnemende scholen in schooljaar 2024/2025. We organiseren een tweede congres Amsterdamse Dynamische schooldag tijdens de Amsterdamse Sport en Beweegweek in september 2024. Met de betrokken kennisinstellingen, gemeenten en de Beweegalliantie werken we komend jaar aan de inhoudelijke doorontwikkeling van het begeleidingsprogramma. We kijken scherp naar de BioS-teams en de rol die de mbo-professional kan vervullen voor de versnelling van de dynamische schooldag en het duurzaam ondersteunen en ontzorgen van scholen bij deze beweegopgave. Dat is iets wat we met onze partners landelijk willen agenderen.

[5] Kenniscentrum Sport en Bewegen: Effecten van bewegen voor kinderen en jongeren – Allesoversport.nl
[6] Bijlage 1: Dynamische schooldag voortgang en samenwerkingsmodel.
[7] BBO Staat van het Amsterdamse primair onderwijs, 13 februari 2024.

- We kijken verder naar manieren waarop bestaande landelijke en lokale (naschoolse) programma's en regelingen, inclusief programma School en Omgeving en de Gezonde Schoolaanpak, elkaar kunnen versterken om een gezonde leefstijl te bevorderen. Door een geïntegreerde aanpak kunnen we efficiënter reageren op de behoeften van scholen en leerlingen en zo de kans op succes vergroten. In het eerste kwartaal van 2025 brengen we u op de hoogte van de voortgang van de dynamische schooldag en de aansluiting bij andere programma's.

Actielijn 2: Beter leren bewegen op school

Het doel van bewegingsonderwijs is om kinderen beter te leren bewegen. Vanaf 1 augustus 2023 zijn alle basisscholen wettelijk verplicht om wekelijks twee lesuren bewegingsonderwijs te verzorgen voor alle leerlingen (groep 1 t/m 8) onder leiding van een vakleerkracht of bevoegde groepsleerkracht.

- Ook in 2024 kunnen Amsterdamse scholen weer een aanvraag doen voor aanvullende financiering van vakleerkrachten bewegingsonderwijs (onderdeel van de VLOA-regeling – begroting Onderwijs). De subsidie, goed voor 60% van de kosten, jaarlijks ca. €4,6 miljoen (in 2023), wordt door bijna alle basisscholen (226) gebruikt. Het stelt scholen in de gelegenheid om een vakleerkracht in dienst te nemen zonder dat dit formatieproblemen geeft en het zorgt al jaren voor een hoge inzet van vakleerkrachten in Amsterdam, waar overigens steeds meer vraag naar is. Een regeling die mede door het structurele karakter uniek is en op veel waardering kan rekenen.
- We hebben afgelopen jaar op ruim 100 basisscholen een schoolscan uitgevoerd. We willen dit jaar nog op 50 scholen inventarisaties doen. Samen met gymdocenten wordt met de scan de huidige kwaliteit en kwantiteit van bewegen, spelen en bewegingsonderwijs op school in kaart gebracht. De informatie wordt ook gebruikt voor de accenten in het meerjarig ambitieplan.
- Samen met schoolbesturen willen we inzetten op het versterken van hun interne netwerk van vakdocenten bewegingsonderwijs. Een sterk netwerk van vakgenoten is een bepalende conditie voor de aanpak. Samen werken ze aan professionalisering, ontwikkeling van het vak, begeleiding van studenten en starters en intercollegiale consultatie. Het is aan de besturen om het netwerk te faciliteren. Scholen kunnen daarbij gebruik maken van het aanbod van het platform Lichamelijke Opvoeding. We gaan door met de succesvolle kwartaalbijeenkomsten voor coördinatoren van deze netwerken.

Actielijn 3: Passend bewegingsonderwijs

De school is verantwoordelijk voor passend bewegingsonderwijs voor alle leerlingen. Zij dient voor specifieke leerlingen die achterblijven in hun motorische ontwikkeling extra beweegaanbod en zorg(verwijzing) te kunnen bieden.

- Circa 16% van de Amsterdamse leerlingen van 6-9 jaar heeft een motorische achterstand (landelijk is dat 5-10%). We stimuleren vakleerkrachten een geschikte monitoringstool te gebruiken binnen het bewegingsonderwijs, bij voorkeur de 4-vaardighedentest en deze af te nemen in groep 3. Op nog te veel basisscholen (ca. 25%) wordt de beweegvaardigheid niet in kaart gebracht of ontbreekt een volgsysteem van de motorische ontwikkeling.
- Amsterdam blijft scholen stimuleren om de ondersteuningsroute bewegen en motoriek (OBM) te implementeren.[8] Daardoor kunnen kinderen met motorische achterstanden de juiste hulp krijgen. Dat is nog lang niet op alle scholen georganiseerd, of niet volledig. In 2023 hebben nog eens 10 scholen de OBM geïmplementeerd. In 2024 zijn er al 9 scholen gestart met het begeleidingstraject. Het doel is om in 2024 - 30 extra scholen deel te laten nemen aan het traject. Eind 2024 zijn dan (in twee jaar tijd) 49 scholen ondersteund.

[8] Gemeente Amsterdam: Ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek: www.amsterdam.nl/obm

II Sport en spelen in de openbare ruimte

Buitenspelen begint zodra je deur uitstapt. Buitenspelen is elkaar ontmoeten, je energie kwijt kunnen, samenspelen, risico's leren nemen, winnen en verliezen. Dat is enorm waardevol. Dit college ziet in buitenspelen een buitenkans om kinderen extra in beweging te krijgen en het kan een opstapje zijn richting sport. Maar buitenspelen is niet voor alle kinderen een vanzelfsprekendheid. Daarom investeert dit college langs meerdere actielijnen in het buitenspelen. Hierbij informeren we uw raad op de voortgang en prioriteiten op de actielijn: Impuls sport en spelen in de openbare ruimte.

Impuls Sport en Spelen in de Openbare Ruimte

Dit college investeert via de Impuls Sport en Spelen in de Openbare Ruimte jaarlijks in de extra aanleg en opwaardering van veertig sport- en speelplekken in de stad. Deze impuls komt bovenop de bestaande beheer en vervangingsbudgetten van diverse directies en stadsdelen. Het college heeft als doel het sport- en speelaanbod in de stad daarmee leuker, uitdagender en meer divers te maken. In de begroting 2022 en 2023 is opgeteld € 2.600.000 beschikbaar gesteld voor de Impuls en voor 2024 is €2 miljoen gereserveerd. De stadsdelen dragen daarbij projecten aan en kijken naar de behoefte van kinderen en jongeren uit de buurt. Met het impuls budget wordt het sport- en speelaanbod in de stad op de volgende manieren uitgebreid, vernieuwd en verbijzonderd. Voor 2024 ligt de focus op de volgende doelen:

1. Open sportparken; meer openbaar gebruik van sportparken door de buurt, met de realisatie van sport- en speelplekken in de entrees van sportparken;
2. Speelplekken boordevol activiteiten; speelaanbod optimaliseren daar waar al activiteiten voor de wijk worden georganiseerd (door speeltuinverenigingen, buurtsportcoaches, bewonersinitiatieven, buitengym, etc);
3. Samenspeelplekken; sport- en speelplekken voor álle Amsterdammers, met en zonder beperking. Elk kind doet mee;
4. Ongelijk investeren; investeren daar waar de impact het grootst is (beweegarmoede, overgewicht);
5. Zichtbare urban sports; nieuwe vormen van sporten op bijzondere plekken van de stad.

Stand van zaken van lopende projecten Impulsregeling (2022/2023):

- In totaal gaat er impulsbudget naar 47 projecten in Amsterdam, waarmee we 54 sport- en speelplekken opknappen. Op de projectenkaart in deze voordracht is te zien waar de sport- en speelprojecten in de stad liggen;
- In deze projecten ligt de focus op buitenspelen, we pakken in totaal 39 speelplekken aan. Hiervan zijn er 18 speelplekken voor de wijk waar alle leeftijden kunnen spelen. 21 speeltuinen zijn gericht op de buurt en meer op de jonge kinderen;
- Daarnaast verbeteren we 15 sportplekken, vooral voor de oudere jeugd. Deze sportvoorzieningen lopen uiteen van basketbal en calisthenics tot skatevoorzieningen.
- Het meeste budget gaat naar de stadsdelen met wijken met een lage sport- en beweegdeelname (Nieuw-West (30%), Zuidoost (17%) en Noord (20%).
- De meeste projecten zijn goed onderweg: Ruim de helft van de nog lopende projecten zal naar verwachting voor de zomer worden afgerond. 8 speel- en sportplekken zijn al gerealiseerd.

Op onderstaande projectenkaart is te zien waar de projecten in Amsterdam liggen, met onderscheid in een speeltuin voor de buurt, een speelplek voor de wijk en sportplekken (één plek kan ook meerdere van deze functies hebben).

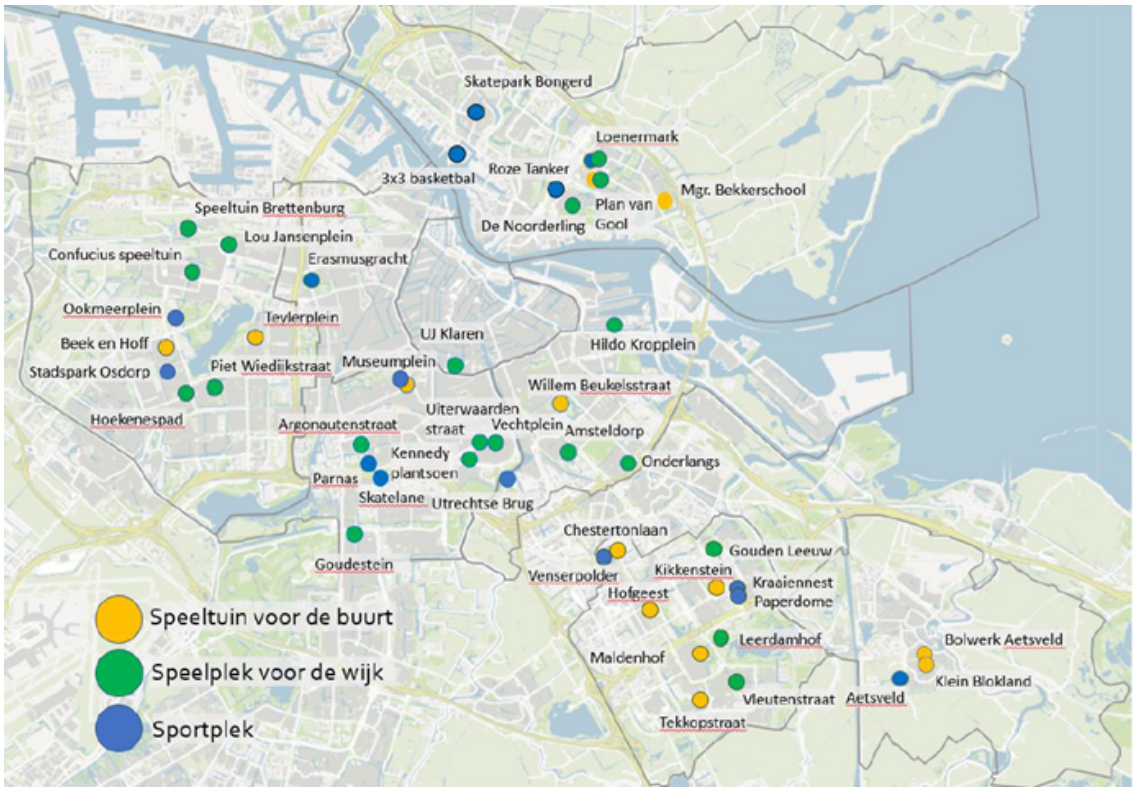

Projectenkaart 1

Afsluiting

We hopen met de hierboven beschreven initiatieven onze ambitie te onderstrepen dat alle Amsterdamse kinderen op school goed leren bewegen en dat ze dit regelmatig en met plezier mogen doen. En dat uw raad voldoende geïnformeerd is over de voortgang dynamische schooldag en de Impuls sport en spelen in de openbare ruimte en beschouwen de moties Runderkamp c.s. TA2023-000490 en TA2023-000921 hierbij als afgedaan.

Met vriendelijke groet,

Namens het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam,

Sofyan Mbarki
Wethouder Sport en Bewegen

Marjolein Moorman
Wethouder Onderwijs, Jeugd (zorg)

Bijlage 1 Dynamische Schooldag voortgang

Schoolbesturen waarmee we in gesprek zijn:
Stichting Westelijke Tuinsteden (16 scholen in NW – 5400 leerlingen)
Zonova (19 scholen in ZO – 5100 leerlingen)
Innoord (17 scholen in Noord – 4000 leerlingen)
Staij (20 scholen in Oost - 6000 leerlingen)
ASKO (35 scholen over hele stad (ook enkele buiten adam, 9200 leerlingen)
AWBR (16 scholen in West, 4600 leerlingen)
ABSA (6 scholen verspreid over Amsterdam, 2600 leerlingen)
OOADA (22 scholen in Zuid, 7500 leerlingen)
AMOS (28 scholen, verspreid over de stad, 7500 leerlingen)
ORION (9 scholen over hele stad, 1380 leerlingen)

Samenwerkingsmodel Ambitieplan – richting dynamische schooldag:
Schoolbestuur, Kennisinstelling, Gemeente Amsterdam

Samenwerkingsmodel Ambitieplan - richting dynamische schooldag

Het samenwerkingsmodel kent voor deelnemende scholen/besturen drie niveaus:

1. De Ambitie Stuurgroep binnen het schoolbestuur houdt toezicht op de langetermijndoelen en de koers van de stichting op het gebied van bewegingsonderwijs, bewegen en spelen. Ze komen elk kwartaal samen met vertegenwoordigers van de HvA en de gemeente voor de voortgang op hun eigen meerjarige ambitieplan bewegen.
2. Binnen het schoolbestuur is er een actief intern netwerk van vakdocenten bewegingsonderwijs. Zij werken samen, in lijn met het ambitieplan, aan meesterschap, professionalisering en verbinding onder collega gymdocenten. Opstellen van vakwerkplannen voor het bewegingsonderwijs, bijscholing en goede begeleiding van startende vakleerkrachten en stagiairs. Ieder kwartaal komen de netwerk coördinatoren samen met vertegenwoordigers van de HvA en de gemeente voor ondersteuning op de voortgang.
3. De deelnemende scholen binnen het bestuur richten een CoP-groep op dat gezamenlijk werkt aan de kwaliteit en kwantiteit van dagelijks bewegen en spelen op schoolniveau. Dit team bestaat uit vakdocenten bewegingsonderwijs, eventueel mbo-beweegprofessionals, enkele groepsdocenten, de schoolleider en een intern begeleider. Het doel is om samen prioriteiten te bepalen en de Dynamische Schooldag te kunnen coördineren en uitvoeren. De CoP-groep ontvangt via de gemeente drie jaar lang implementatie ondersteuning bij dit verbeterproces.

Amsterdam is voorloper met dit samenwerkingsmodel. Het model en inhoud wordt de komende jaren verder ontwikkeld met steun van de landelijke Beweegalliantie en door recentelijke toekenning van een vierjarige SIA RaakPro subsidie en wordt via hogescholen uitgebreid naar andere regio's in het land.